

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ jolyásáról és az ember alkotásairól

11. szám.

VII. évfolyam.

1936. Pünkösöd.

A bölcs nagy Isten.

A bölcs nagy Isten,

Ő tudja mit miért tesz...

Te, gőgös hitlen,

Törvényből mit értesz?

A nagy világrend

Nem fér kicsiny agyadba.

A lét „miértjét“

Megfejtened nincs megadva.

Ő a szövétnek,

Kövesd, s látsz a sötétbe;

Örülsz a létnek,

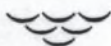
S bizván gondolsz a „Végre.“

Ó meg ne fosszad

E hittől gyöngye lelked...

S miért is vón rosszabb

Meghalni, mint születned...

Budapesten gyógyít a „bölcsek köve.“

*Elkészült az első magyar rádiumkórház berendezése
4,7 gramm rádium várja a betegek százait.*

Szombaton délelőtt mutatták be Szendy Károly polgármesternek és a sajtó képviselőinek az újonnan elkészült Bakáts-téri Eötvös Lóránt Rádium és Röntgen Intézetet.

A főváros közkórházai eddig is a legmodernebb gyógykezelést biztosították betegeiknek. Sajnos, a rádiumkezelés terén azonban hiányok mutatkoztak.

A főváros közkórházainak eddig mindössze 200 milligramm rádium állt a rendelkezésére. Kétszáz milligramm olyan kis mennyiség, hogy azzal jóformán semmit sem tudtak elérni az orvosok. Amíg a többi nyugati államok anyagi erejüknek megfelelően már hosszabb idő előtt nagymennyiségű rádiumot szerezhetek be, Budapest anyagi okokból mindeddig kénytelen volt elhanyagolni a rádiumtherápiás gyógykezelést. A betegek, akiknek rádiumkezelésre volt szükségük, külföldi rádiumintézeteket kerestek fel. Tehát nemcsak a kórházi gyógyellátás színvonalának emelése, hanem az ország érdeke is megkívánta, hogy a főváros rádiumintézetet létesítsen.

Régóta felismerték a kérdés fontosságát, azonban anyagiakon múlt, hogy nem tudták megvalósítani. Komoly rádiumtherápiához megfelelő rádiummennyiség szükséges.

A szakértőkkel folytatott tárgyalások alapján 4742 milligramm rádium beszerzését határozták el. Árajánlatot kértek a különböző cégektől. A legolcsóbban — harmincöt dollárért — az Union Minière du Haut Katanga kínálta a rádium milli-

grammját megvételre. A szükséges rádiummennyiség ára magyar pénzben tehát körülbelül hatszáz-ezer pengő lett volna, az előirt felár nélkül. A főváros azonban nem nélkülözhetett egyszerre ilyen nagy összeget s ezért a beszerzést részletfizetéssel oldotta meg.

Ezeröttszáz milligramm rádiumot vásárolt meg, 3200 milligrammot pedig kölcsönvett. Évenként négy százalékos kamatot fizet bérleti díj fejében. A megvett rádiummennyiség vételárát négy év alatt fizetik ki.

A bérbevett rádiumra opciót kapott a rádium-kórház. Három éven belül nyilatkozhat, meg akarja-e vásárolni a kölcsönvett rádiumot vagy sem. Megvásárlás esetén csak az abban az időben fennálló legalacsonyabb árat lehet számítani.

A megszerzett rádium elhelyezésére megfelelő kórházat kerestek. A választás a Bakáts-téri szülészeti kórházra esett. Az épületet rádiumterápiai célokra teljesen átalakították. Minden elismerést megérdemel a főváros vezetősége, s különösen Manninger Vilmos professzor, az új intézet igazgatója a nagystílusú, modern berendezésért. Szakértők vélelénye szerint rádiumintézetünk méltán felveheti a versenyt bármelyik ország hasonló intézményével. Úgy látszik, ez nemcsak a hazai rádiológusok véleménye, hanem a külföldieké is, mert a még meg sem nyílt kórházba már is két külföldi beteg kérte a felvételét.

Elemi erők a legcsendesebb kórházban.

A kórház minden egyes helyisége, eltekintve az orvosok és az ápolószemélyzet lakásától, embermagasságig csempézett. A földszinti modern mennyezetvilágítású folyosóra nyílnak a kezelő és vizsgáló helyiségek. Itt vannak Magyarország legmodernebb röntgengépei. A röntgenbesugárzó helyiségben egymás mellett két gép helyezkedik el, melyeket kívülről, kapcsolószobából irányítanak. Az orvosnőt ólomüveglablak választja el a betegektől, hogy ne érje a veszélyes sugárzás. A helyiségcsoport alatt a szuterénben hatalmas gépterem talál helyet. Itt helyezték el a röntgenberendezésnek azt a részét, amelynek megközelítése életveszélyes. A gépterem állandóan zárva van és a gépeket a kapcsolószobából dirigálják. Hogy a kapcsolótáblát kezelő orvosnő a szuterénbe elhelyezett gépek műszereit is állandóan leolvashassa, elmés tűkörszerkezettel vetítik elé a géptermet.

A besugárzóhelyiségekben a legkisebb veszély nélkül minden megérinthető, annak ellenére, hogy a röntgensövegekben és vezetékekben állandóan 200.000 és 400.000 voltos áram kering. A röntgensöveket két teljesen zárt szigetelő burkolat veszi körül. Az egyik csőburkolat vastag porcellán, a másik „lefeldelt” fémborítás.

Az első emeleten helyezték el a közös kórtermeket. A legnagyobb közös kórterem hatágyas, a legkisebb kétágyas.

A betegek nyugalma érdekében egészen különleges intézkedéseket tettek. Ebben az intézetben nem harsogó csengőszóval hívják a betegek a

nővéreket, hanem akkor, amikor a betegszobák csengőgombját lenyomják, a folyosókon fényjelzéseket adnak különbözőszínű lámpák. Egy különleges berendezkedés lehetővé teszi azt is, hogy ha az ápolónő valamelyik kórteremben tartózkodik, ugyanakkor azonban valamely távolabb eső szobában lévő beteg hívja, erről tudomást szerezzen anélkül, hog a másik hívás a beteget zavarná.

A második emeleten találjuk a szanatóriumi osztályt. Diszesebb a közös kórtermeknél, de kényelemben alig különbözik. A szegény betegekről ugyanolyan jól gondoskodnak, mint a jobbmódúakról.

Ugyancsak a második emeleten van a fizikusok laboratóriuma. Itt helyezik majd el a törzskönyvet, amelybe naponta bevezetik, hogy ki mennyi rádiumsugarat nyelt el. Minden orvos és ápoló töltőtollnagyságú mérőkészüléket hord magánál. Este, amikor távozik, beadja a fizikusoknak, akik leolvassák. Kéttized rádium-egységet bír el naponként a szervezet. Aki ennél nagyobb besugárzást kapott, az szabadságra megy, vagy néhány hétre áthelyezik egy másik fővárosi kórházba.

Állandó életveszedelem fenyegeti az orvost.

A rádium-kórházban a legnagyobb elővigyázat ellenére az orvosokat is veszélybe sodorhatják a roncsoló rádium- és röntgen-sugarak. Hiába védekeznek ólomfalú szobákkal és ólomablakkal, állandóan be kell járniok a kezelőhelyiségbe, meg kell fogniok a rádiumos tüket, hogy beszúrják a betegek testébe. A rádium gyilkos hatása nem mutatkozik rögtön. A szervezet nap-nap után nyeli el a sugarakat és összegyűjti magában. Egy napon aztán megjelenik az első, szinte teljesen gyógyíthatatlan rádiumpfakély. A „bölcsek köve,” amely csodálatos gyógyítást végez, kérlelhetetlen ellensége is lehet az életnek.

— Valamennyien, akik itt dolgozunk, — mondja az egyik orvos, — tudjuk, hogy néhányunk menthetetlenül áldozatul esik hivatásának. És mégis szívesen, önként kértük, hogy a fővárosi kórházaknak ebbe az osztályába helyezzenek át.

— Teljesen gyógyíthatatlanok a rádium-fekélyek? — kérdezzük.

— Nem. Egy hamburgi sebész-professzor a hivatásuknak áldozatul esett orvosok megmentésén fáradozik. Legtöbbször a kézen jelentkeznek a rádiumpfakélyek. Ezeket a hamburgi kollégánk villanykéssel igyekszik kiirtani. Vékony rétegekben nyúzza le késével a húst a beteg részről, egészen a csontig. Majd különböző plasztikai műtétekkel igyekszik megint emberi formát adni a sérült résznek. Műtétei többé-kevésbé sikerülnek.

— A legnagyobb baj az, hogy a rádiummérgezés alattomos. Évekkel később, amikor már nem dolgozunk rádiummal, egészen váratlanul is kitörhet rajtunk. Egyik német kollégám tíz évvel azután, hogy már se röntgennel, se rádiummal nem dolgozott, megsérült a kezén. A sebe gyógyulás helyett mindjobban elmérgesedett. Végül

rájöttek, hogy a tíz évvel ezelőtt a szervezetében összegyűlt röntgen- és rádiumsugarak következtében rádiumfekélyt kapott.

S mégis mindezeknek a veszélyeknek ellenére az Eötvös Lóránt Rádium- és Röntgen Intézet orvosi kara türelmetlenül várja a megnyitást, hogy élete kockáztatásával új utakon haladhasson a tömegök gyógyítása felé.

Valamennyien egyformák leszünk.

Írta: Surányi Miklós.

Május eleje volt, az orgonabokrok ontották az illatot és a lila fürtök melankóliás színorgiájába belevesztett minden bánata az életnek. Lila fürtök, tavaszi jó szagok, madárcsicsergés, eső után tiszta, erős, éles levegő, a kanális partján legelésző tehénkolompja, a föld illata, öreg, szép, tiszta pap harsány tenor kacagása: ej, de szép az élet, meglássuk, most hamarosan megjön a nagy szenzáció, a csoda, az elégtétel, a diadal, élet, zengő harangszó, alleluja, szeretem az életemet, magamat.

A pap pedig csak szívtá a pipáját és gyönyörködött az élet mozdulatlanságában.

Ebben a pillanatban megjelent a filagória lépcsőjén a sekrestyés és jelentette, hogy a szomszéd községben, túl a szőlőhegyeken, haldokló szeretné felvenni az utolsó szentségeket.

A pap könnyedén felemelkedett és bement a sekrestyébe a kegyzerekért.

— Megengedi, hogy elkísérjem?

— De arrafelé sem dohányozni, sem beszélgetni nem szabad.

— Beszélgetünk visszafelé.

Parasztzekerre ültünk, mert az út a hegyeken keresztül olyan gödrös, vízmosásos, kavicsos és agyagos, hogy azon ruganyos kocsi dirib-darabokra törne menthetetlenül.

Hátul ült a pap, kezében kis selyemtársolyban az Úr teste, a szent kenet és minden egyéb, amivel a haldoklót el kell bocsátani az örökkévalóságba. Mellette ültem én; elől a kocsis mellett, keresztel a kezében a sekrestyés.

Búza- és rozsföldeken, aztán kukoricáson, végül szőlődombokon keresztül felértünk a hegy magaslatára. Némán üldögéltünk. A kocsi némán meg-megrázta agyvelőnkét, a sekrestyés nagyokat nyekkent és az oldalát is nyomogatta. A lovak gőzölögtek.

Az esti szürkület hirtelen átment holdvilágtalan, hideg borzongós sötétségbe. Sehol egy csillag, a felhők összetorlódtak a madarak elnémultak, lefelé a hegytetőről sötétben, némán, fázósan haladtak a lovak, megfagyott rajtuk a veríték és én egészen elszomorodtam. A pap csendesen imádkozott.

Elértük a falut, a kutyák rázendítettek a nyikorgó, baktató szekér fogadtatására, a kocsi megállt, leugrott a sekrestyés, lesegítette a papot és némán mutatott egy apró, zsúppal fedett, roskadozó kunyhóra, amely inkább dülledező istállónak, el-

hagyott csöszháznak, csárda omlatag pincebejárójának látszott, mint emberek lakóhelyének.

Én kinn maradtam az országúton s cigarettára gyújtottam, miután bátyám bevitte magával az Oltáriszentséget. Félóráig nézegettem a sötétséget, amelyből imitt-amott egy tűzpiros szemecske nyílt ki: egy-egy ablak világossága, ahol gyertyát gyújtottak vacsorára. A kutyák megunták az ugalást, visszabújtak vackukba és leheveredtek szundikálni. Az éjjeliőr arra tévedt, jó estét kívánt és beszédbe ereszkedett. Háttal állva a kunyhónak, egyik hóna alá támasztva alabárdját, vállá fölött jobbkeze hüvelykujjával hátrabökött:

— Ahol ni, nagy akasztófavirág készül a túlvilágra.

— Ki haldoklik, szegény?

— A gyújtogató.

— Jancsi, az udvaros?

— A tehénes fia. Az esperes úr néhai teheneséé. A Jöskácé. Isten bocsássa meg neki a gonoszságát.

— Hogy került ide?

— Tizesztendei fogház után. Öt falu határát felperzselte. Megérdemli a gyehenna tüzét. Máskülönben nagyon derék ember volt az istenverte.

— Hogy éldegélt azóta? Nem bántották?

— Nyomorult féreg volt ő, kérem alássan. Az emberek el is felejtették a hibáját. Napszámba dolgozgatott, meg koldult is a vásárokon.

Félóra mulva kijött a pap Jancsi kunyhójából. Felszállott a kocsira, megpillantotta az éjjeliőrt, magához parancsolta:

— Itt van egy forint. Miska, hívd el az öreg Kádit, a bábaasszonyt. Virrasszatok a halott fölött és imádkozzatok a lelke üdvösségéért.

A kocsis a lovak közé csapott és mi megindultunk visszafelé, újra fel a hegytetőnek. Kutyák koncertje volt búcsúztatónk.

Leszállt az éj egész hideg, mogorva, titokzatos sötétségével.

A kocsit lépésben vontatták az apró, borzaszörű, szántásban kifáradt, öreg, ígaslovak. A pap rágyújtott a pipájára. Aztán csakúgy magának dörögte:

— Szépen zöldel a lucerna. A Dáma nevű roppant szimentáli tehénnek ma reggel gyönyörű vöröstarka borja született. A hollandi tulipánhagymák megérkeztek. Jövő héten belekezdünk a présház meszelésébe. Úgy-e, milyen gyönyörű hangja van az új harangnak?

Titkon lestem az öreg úr arcát. Néhány év alatt hófehérre őszült, dereka megrokkant, csipője körül erős szaggasásokat érzett, látása megrövidült és úgyszólván már egyáltalán nem tudott aludni. Makacs álmatlanságát csak erős narkotikumokkal tudta leküzdeni. De akkor is csak ülve aludt, mert asztmatikus volt s ha lefeküdt, borzasztó köhögési rohamokat kapott. Az utóbbi években már nem igen olvasott, mintha megunta volna a könyveket és könyvtára fölé a szekrény párkányára bevésette: Mindenkinek igaza van. És ezzel búcsút mondott az olvasgatásnak is. Azt szokta mondani, hogy a világtörténelem összes könyvei nem érnek annyit,

mint egy májusi zápor, amely felfrissíti a vetéseket, megitatja a virágok kelyhét és kitisztítja a tikkadt levegőt.

Félve szólaltam meg:

— Meghalt a szegény ördög?

— Meg Sohasem láttam olyan meglepéde-
ten és örvendezve búcsúzni az élettől. Úgy halt
meg, mint egy király. Látod, fiam, ez az. Most
már csakugyan olyan úr ő is, akár a világ leg-
hatalmasabb fejedelme. Egyszer mi magunk is
olyan urak leszünk. Valamennyien egyformák. Ha-
lottak.

A pap elgondolkodott.

Egyszerre csak szép lassan kicsúszott a szá-
jából a pipa. Elbóbiskolt. Feje le-lecsuklott a mel-
lére, aztán hirtelen felkapta, mosolygott egyet,
újából behunyta a szemét és újra elszundikált. El-
aludt a kocsis is, a sekrestyés is. Csak a lovak
maradtak ébren és együgyű, ősi állati ösztönükkel
csetlettek-botlottak a vízmosta úton, lassan, meg-
rogyó inakkal, ide-oda rángatva a szekeret, de
egyenesen haza, a parochia felé.

Én is elálmosodtam. Csak akkor ocsúdtam
fel, amikor a plébánia udvarán megállottunk. A
sekrestyés hosszúnyelű kézilépcsőt tett a szekér ol-
dalához.

Leugrottam és kezemet nyujtottam papbátyám-
nak. A pap nem mozdult. Lehajtott fővel ott állt
meggörbülve, kezében görcsösen szorongatva a
selyemzacskót és a feszületet.

— Bátyám, megérkezünk!

A pap nem felelt, megragadtam a kezét. Jég-
hideg volt és merev.

— Bátyám!

Hiába. Már nem volt benne élet. Útközben,
álmában, megközelítette őt a halál, megragadta
beteg, asztmás szívét, összemarkolta és megölte.
Az Isten pedig karjaiba vette öreg, tiszta szép szol-
gáját és átölelve, magához emelte az örökkévaló-
ságba.

És eszembe jutott — mély, gyötrő bánatom-
ban is — Jancsi, az udvaros.

Mint a fáradt utas.

Mint a fáradt utas nyugalomra vágyom,
Régen járok én már e rögös utakon.
Hosszú évek óta taposok a bűnben,
Sok szenvedést hozó örök sötétségben.

Nyugalomra vágyom; elég volt már nekem,
Mint üldözött vadnak örökké rettegnem.
Elhagyom örökre én a bűnnek útját,
A mammonnak átkos gyűlölt birodalmát.

Megtanulok én is egyenesen járni,
És a szabadsággal féltő gonddal bänni.
Elkerülök mindent, mi vesztremre lehet,
Mi a bűn útjára ismét visszavezet.

A virágok visszatérnek.

Irtó: Bónyi Adorján.

Egy langyosabb hajnalon, míg köröskörül
még alszik a világ, ők felébrednek. A fák. A bok-
rok. A virágok.

Alig veszi észre valaki: picit zöld meg barna
fejecskék tüköztek ki a tar ágakon. Kíváncsi zöld,
meg ígéretes barna fejecskék.

S nem sokkal rá, egy másik langyos hajna-
lon, amikor ébredező madárszó zeng és a nap
lágyszínű rózsaszín fátylaktól kel ki amott Keleten:
mintha összebeszéltek volna, a szinte meztelen
gallyak kibontják virágaikat. Rózsaszínű és hófe-
hér lesz a domboldal egyetlen éjszaka alatt.

Ennél az egyszerű csodánál van vajjon na-
gyobb csoda a világon?

Ez a büszke emberiség odanéz, azt mondja:
„Jaj, de szép!” és aztán tovább megy az ő kor-
szakalkotó, rettentő nagy dolgai után. Építi tovább
hétemeletes és tízemeletes és hetvenemeletes házait,
amelyben nem tudja megfizetni a lakbért. Ünnepi
ceremóniával vontatja ki a hangárból legeslegújabb
repülőgépét, amely a számítás és összeállítás bra-
vúrja és már ötszáz kilométert repül be óránként
— nem is azért, hogy egy orvos villámgyorsan
ott legyen egy szegény beteg ágyánál, hanem,
hogy esetleg majdan, ha sor kerül rá, minél gyor-
sabban el lehessen jutni a kecses bombaszállít-
mánnyal egy idegen város fölé. A pénzgyártó
üzemekben veri az ércpénzt és ontja a bankókat,
hogy egész gigászi szervezetével azon ügyeljen az-
tán, hogy az emberiség többi része, amelyik más-
fajta pénzt és másfajta bankókat gyárt, ne tudja
ezzel a bankókkal egyértékké tenni a magáét. Birák
sietnek elmerült gondnal hivatalukba, hogy meg-
tisztítsák az emberi lélek szennyesét, hivatalnokok
szízmilliói körmölnek és örköznek, hogy az ember-
iség élete ne fusson túl a rend szabályain, papok
imádkoznak; költők álmodnak, okosok gondolko-
znak azon, hogy az úgynevezett boldogságból az
emberiség minél nagyobb része kivehesse részét
esetleg pillanatokra csak, óriási termekben, óriási
aszfálok mellett az emberiség óriási tekintélyei ta-
nácskoznak szakadatlan, hogy megakadályozzák,
nehogy az emberiség egyik része még ez éjszakán
nekiugorjon a többi emberiség torkának, az éter-
ből elfogott csodahullámokon zúgják egymás felé
művészetük és zenéjük édes hangjain túl szenvedé-
lyüket és meg nem értésüket, megszólaltatják a
néma vásznat, hogy bűvös gépezeteik segítségével
és számlálatlan milliók befektetésével kétórás örö-
met és szórakozást hintsenek szét, amelynek va-
rázsa után az elandalodott ember hazatér és lom-
bikjai közt fejtőri, hogy micsoda új gázt, mér-
get, fegyvert lehetne kitalálni, amely egyetlen nap-
nak az ezredrésze alatt elpusztítja esetleg az
egész világot.

S míg ez az emberiség elvakultan és önma-
gától megdicsőülten figyel és ünnepli haladását,
csodáit, bravúrjait, tajtékzó vergődését dicsőség és

pusztulás, boldogság és halál között, — azalatt a természet évről-évre szeliden kibontja virágait.

Mindegy, hogy mit határoznak Genfben, hogy hányezer új bombavetőt épített a szovjet, hogy hol és milyen forradalomban pusztítják egymást ugyanannak a nemzetnek fiai, mindegy, hogy mennyi pénzt tud összeharócsolni a milliomos, hogy hány százezren halnak meg éhínségben, hogy ki tud nagyobb hajót építeni és ki tudja azt gyorsabban a tenger fenekére süllyeszteni, mindegy, mindegy a világ kertjeiben és domboldalain élő mozdulatlan fáknak és virágoknak: ők tavasszal kibomlanak, minden egyes kis viráguk olyan csoda és tökéletesség, amelyhez foghatót e sokezeréves ember minden gépezete és bölcsesége sem tud előállítani; ők szentek és tiszták; végy a kezembe egyet közülük és nézz reá szírmára, amely olyan finom anyagból van, hogy a zseniális ember legkőrmönfontabb selyemgyára sem tud ehhez megközelítő finomságot előállítani; nézz porzóira, amelyek sárga aranyporában az élet minden termékenyítő ereje benne van, erő és titok, amelyet az ember legagyafurtabb lombikjaiban sem tudott eddig előállítani; nézz kis zöld kelyhére, amelyben ott lakik az élet igazgyöngyecskeje, parányi nedv, mely semmiből lett és beláthatatlan mezőket tud megtermékenyíteni és behinteni szépséggel; nézd meg őket, amint ösztönük parancsszavára ékesítik és termékenyítik a világot, évezredes megingathatatlan rendjük és alkotmányuk szerint, úgy, amint életük és rendeltetésük titkát a Teremtő a legelső kis magházra rábízta,; öközöttük is vannak fajok és nemzetiségek. Tókióban nem olyanok ők, mint a skót dombokon, a shekszárdi vasúti pályaör kis kertjében sem olyanok, mint a rivierai milliomos szálloda körül, még sincs ebből semmi baj, mert hallgatag viláгурalmukból hiányzik az eszméletnek az a dicsősége, amely például emberrel szembeállítja az embert; nézd meg őket, ők nem törődnek ágyúkkal, konferenciákkal, bűnökkel, gyilkosságokkal, pörökkel, pénzzel, nyomorral, gazdagsággal; tavasz van, újra tavasz és ők virágzanak, újra virágzanak.

Mert bennük teljesen és tökéletesen jelen van az Isten. Aki a világot talán nem is az elátkozott embernek teremtette, hanem nekik, a jóságos virágoknak. Csak mi, büszke emberek, ezt nem vesszük észre.

Világ folyása.

Az indián gyerek élete.* Indiánélet! A szabadság világát varázsolja elénk ez a szó. Hány ifjúnak legtitkosabb vágya teljedne, ha résztvehetne ebben az örömteli és fáradságos, vad életben. Az indiánromantika a fehér ember lelkében is benne él.

* Egy indián ember írja meg ebben a cikkben saját gyermekkori emlékeit.

Én fiatalkoromban ezt az életet éltem. Vadásztunk, valódi indiánvadászat volt, igazi zsákmánnyal! Aztán vallásos táncot jártunk, bent mélyen az erdőben, zavartalanul, senki nem látott és öreg rokonainkat, Bátort, Bölömbikát, Magasróptú Sólymot, Titokzatos Medvét utánoztuk. Befestettük magunkat atyáink és ösatyáink módjára, hozzájuk akartunk hasonlók lenni mindenben. A mintaképet magunk előtt láttuk mindig.

De nemcsak jó színészek voltunk mi gyerekek, hanem a természetnek jó megfigyelői is. Az állatok szokásait és életmódját is kilestük és talán jobban ismertük, mint a fehér emberek, akik könyveket irtak róluk. Népünk hősei voltak eszményképeink, játékaikban őket utánoztuk és arra törekedtünk, hogy az életben is hozzájuk legyünk hasonlók.

Senkisem tudja őt érzékszervét jobban használni, mint a vadon gyermekei. Époly jól tudtunk szaglászni, ízlelni és tapintani, mint hallani és látni és emlékezőtehetségünket is csodálatos módon gyakoroltuk. Ma is hálával gondolok vissza neveltetésemre.

Egy régi sziu-szokás azt követeli, hogyha egy katonának fia születik, az újszülött testvérei valami bátor tettet vigyenek véghez. Például fivérei ugorjanak fejest a vízbe, vagy télvíz idején hempergjenek meg meztelenül a hóban. Ha nem voltak még elég nagyok ahhoz, hogy mindezt egyedül elvégezzék, akkor leöntötték őket vízzel. A lánytestvért egyszerűen belenyomták a vízbe. Fivéreim sokat meséltek később nevetve születésemnek megünnepléséről.

Én voltam őt szerencsétlen gyerek közül a legfiatalabb; születésem után nemsokára elvesztették anyánkat. Ezért kellett nekem a megalázó Hakada nevet viselni, ami annyit jelent: „a sajnálatraméltó utolsó.“ Ezt a nevet addig kellett viselnem, amíg egy méltóbbra, illőbbre rá nem szolgáltam. A többi gyerek legnagyobb bánatomra, csak játékszernek tekintett.

Anyám a legszebb nő volt a „szent tó és sátorörző“ törzshöz tartozók között. Amikor születésem után súlyos betegen feküdt, öreg gyógyítója így szólt:

— Egy új gyógyító született, most az anyának meg kell halni; adjátok neki a „Bűvös Talizmán“ nevet!

A körülállók azonban megmondták, hogy ezt a nevet már valaki viseli: a gyerek egyik nagybátyja. Így aztán csak Hakadának neveztek el.

Az én szép anyám, ahogy később mesélték, a legnemesebb fajtából származott, sűrű fekete haja és mélyenülő fekete szemei voltak. Halálos ágyán kebléhez szorított engem és suttogva mondta apám anyjának:

— Neked adom a gyermekemet. Anyámról nem bízhatom, mert elhanyagolná és meghalna.

Ezt az asszonyt, akihez szavait intézte, Untsidának hívták, kicsi volt, de korához képest igen mozgékony, mert már akkor hatvanéves lehetett. Jó asszony volt és okos. Anyámnak volt is oka

arra, hogy saját anyjától féltsen engem. Az öreg asszony anyám halála után meg is jelent nálunk s megmagyarázta, hogy Hakada túl fiatal még, anya nélkül úgyse élhet. Felajánlotta, hogy az előírt ceremóniakat betartva, bevárja halálomat s aztán anyám mellé betesz a sirba. Másik nagyanyám azonban megvédett tőle. Így maradtam életben.

Szokás szerint minden indiángyereket mozgó bölcsőbe raknak. Egy háromnegyed méter hosszú és egyharmad méter széles részőgekkel gazdagon díszített deszkára volt fölerősítve az elől nyitott zsák, amit szarvasbőr szíjjakkal lehetett összébb húzni. A gyerek karjára fadarabot erősítettek, mint gyöngye gyümölcsfákhoz a karót, hogy ha a bölcső felfordulna, ne törjön el a keze. Erre a fadarabra mesés játékszereket akasztottak, zsinórra húzott művészen kivágott csontdarabokat, szarvaskőrmőt stb. s ezek a legkisebb mozdulatnál már csörögtek.

Egy ilyen lábonálló bölcsőben éltem, aludtam és játszottam életem első hónapjaiban. Egy sátorcölöphöz kötöztek vagy egy faágra akasztottak, míg nagyanyám fát vágott. Ha útra ment, hátán vitt magával, vagy pedig egy pónilónak a nyergére kötve, a másik oldalon egy hasonlókorú gyerek bölcsőjével, hogy egymást egyensúlyban tartsuk.

Nagyanyámat a törzs fiatal leányai is csodálták. Olyan boldog volt Hakadával, mint annak idején elsőszülött fiával, az apámmal. Hogy ápolt és vigyázott rám! Mennyi ügyességgel és áldozatkészséggel gondoskodott rólam! Egyszerű ruháimat és csinos cipőimet maga készítette és szépen feldíszítette. Mondták is: még a tulajdon anyám sem gondolhatott volna jobban.

Nagyanyó szépen énekelt: ha korán ébredtem reggel, altatódallal próbált újból elaltatni:

Aludj szivem gyermeke,
Az Odsivba ott van messze,
Csicsija-csicsija.

Az éj sötét, aludj szivem,
Ébredj, ha nap süt melegen,
Csicsija-csicsija.

Az asszonyok a tüzelőfát hordták az erdőről és a mezei munkát végezték. A férfiak vadásztak, ők gondoskodtak a család élelmezéséről.

Nagyanyám engem is gyakran vitt magával az erdőbe, bölcsőmet egy faágra, vagy vadszőlőkaróra akasztotta, a szellő hintáztatott, ezzel szórakoztam.

Ilyenkor, mint később mesélte, ismeretlen nyelven beszélgettem a mókusokkal és madarakkal. Egyszer elaludtam a bölcsőmben, amely egykét méter magasságban lehetett a földtől. Nagyanyám éppen nyirfakérget gyűjtött akkor az erdőben. Egyszerre csak egy mókus a bölcsőm szélére ugrott, mogyorót ropogtatott a szájában s a háját arcomba dobálta, amitől minduntalan felébredtem. Keservesen sírni kezdiem, a mókus megijedt, átugrott egy másik ágra s onnan veszekedni kezdett velem; én még jobban kiabáltam, míg nagyanyám segítségemre nem jött.

A táplálkozásom nagy gondot okozott nagyanyámnak. Rizst puhára főzött, megdarálta és vadhúsból főzött levessel keverte. Ez a rizsből szárított és porrázúzott húsból és kukoricából készült leves volt főledelem.

Változatosabb lett az étkezésem, amikor a fogaim kibújtak,— sokkal előbb, mint a fehér emberek gyerekeinél — szilárdabb táplálékot is kaptam már, megtudtam rágni az ételeket. Amikor a bölcsőmből kivettek, rögtön szaladni kezdtem, mint nagyanyám később elmesélte. Ezután már többet foglalkozott velem. Ha egy madarat hallottam énekelni, megtanított a nevére:

— Hallgasd csak, Hakada, az énekes rigó hívja a párját, valami jó ennivalót talált a számára. Hallod a him rigót, milyen szép énekkel váiaszol a párjának.

Éjjel, ha felébredtem, rámszólt:

— Ne sirj, fiam, fent a fáról figyel a bagoly.

Ilyenkor bedugtam fejemet a párnámba, mert a bagolytól nagyon félttem. Nagyanyám ugyanis azt mesélte, hogy egy kis fiú kiállt a sátor elé és jajgatva sírt az anyja után. Egy bagoly ezt meghallotta, odaröpült, megfogta a gyereket s felvitte magával a fák közé. A bagoly kiáltása egyébként is rosszat jelentett. A kémeek ugyanis a harctéren a bagoly kiáltását utánozták s ezzel adtak jelt egymásnak. Ha ezt a kiáltást hallottuk, már előre féltünk, mert tudtuk, hogy véres összeütközések lesznek odakint.

Az indián gyerekeket arra szoktatták, hogy éjjel ne sirjanak. Viszontagságos életükben fontos volt az éjszakai csend és nyugalom.

Gyerekkorom első kalandos emléke egy lovaglás volt. Unokahugomat táskába téve egy póniló nyergére akasztották. Hogy az egyensúly megmaradjon, engem is ráakasztottak egy zsákba gyömöszölve a póni másik oldalára. Egymásra kukucskáltunk, a kisleánnyal nagyon jól elszóraztunk, míg a póni el nem akadt a hófúvásban, el-esett és nem tudott tovább menni. Így aztán végeszakadt a mulatságnak. Így szállították a gyerekeket télen, ha vándorútra mentek. Ezek a zsákok melegen ki voltak párnázva, így nem fázhattunk meg benne.

A vademberek élete tavasszal a legnehezebb: ilyenkor éheznek a legtöbbet. De az indián türelmes nép, szeretete, összetartása erősebb, mint bármely más népé. Ha nem így lett volna, a szükség bizony könnyen emberevökké tehetné volna őket. Fehér embereknél előfordult már, hogy nyomorúságukban társaikat megölték és megették. Indiánoknál még soha. Ha éhínség volt, a felnőttek minden készletet a gyerekek részére tartottak fent. Az éhezést nagyon jól bírták és sokkal tovább, mint más népek.

Egyszer én is átéltem egy ilyen keserves tavaszt. Sokszor napokig nem volt mit ennünk s emlékszem arra a hat kis madarra, amiből hat család reggelizett, pedig nem is jött utána sem ebéd, sem vacsora. És én csak egy kis szárnyat kaptam, több nem jutott rám. Mikor aztán egy bivalycsordára akadtunk, volt újból mit ennünk,

nem is gondoltunk többet azokra a keserves napokra. Jött újból a nyár és mi voltunk a legboldogabbak. Nyáron mindnyájan egyformán gazdagok voltunk. Volt élelmünk, lakásunk, minden ingyen.

Télen újból szegények lettünk. Emlékszem olyan időkre, mikor tüzelőanyagot sem találtunk, olyan sok volt a hó. Egyszer, amikor a legszörnyűbb hóviharak dúltak, három napig nem tudtunk tüzet gyújtani. Ezt egész természetesnek vetjük, nem is aggasztott minket, hiszen tudtuk, a vihar ugyanis véget ér.

Rége óta jól bírtam éhezést, hideget. Ma már én sem bírnám. Vigyázok magamra, lábaim át ne ázzanak; mintha nem is én lettem volna az, aki ezt a vad gyerekkort átélte, órákig állt borigázva és sosem fázott meg. Még ha böven is volt élelmünk, koplaltunk időnként, hogy előkészítsük testünket az elkövetkező inséges időkre.

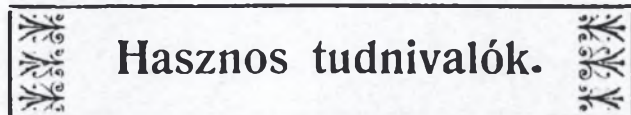
Megszoktuk azt, hogy naponta csak kétszer ettünk. Reggel és este. Ha vendég jött, dohánnyal vagy étellel kínáltuk meg. A naponta kétszeri étkezést a fiatal férfiak tartották csak be szigorúan. Asszonyok, öregek és gyerekek kevésbé. Az indiánok már akkor tudták, hogy a mérsékelt evés és ivás mennyire hozzájárul a férfiaság és testi erő megőrzéséhez. A mai indiánok már sokban eltértek ezektől az ősi szokásoktól.

Kedden megszűnt a borralaló. Május 26-án életbelépett az új borralalórendelet, amely tudvalevőleg a vendéglátó szakmában a százalékos rendszert vezeti be. A vendéglősök és kávéások, akiket legközelebről érint az új rendelkezés, a minisztériumi hatóságok közbenjöttével megállapodtak az új rendelet gyakorlati végrehajtásának módozataiban.

Eszerint az üzlettulajdonos elhatározásától függ, hogy a kiszolgálásért szedhető díj legmagasabb mértékét a vendég által fizetett számla végösszegének 15, vagy ennél kisebb százalékában állapítja meg. Ugyancsak a tulajdonostól függ, hogy az egy pengőtt meg nem haladó fogyasztás esetében a kiszolgálásért szedhető díj címén 10 fillért, vagy ennél alacsonyabb összeget állapít meg. Az alkalmazottak nem kívánhatják, hogy az üzlettulajdonos a kiszolgálásért a legmagasabb százalékot vezesse be. Oly esetekben, amikor az üzlettulajdonos a vendégeknek kedvezményes árakat számít, a százalék is csak a tényleg fizetett összeg után számítható fel. Az alkalmazottak az elégedett összeg után nem tarthatnak igényt százalékra. Ha a tulajdonos a pincérrel együtt kiszolgál, a borralalóból csak az alkalmazottak részesedhetnek. Ha ellenben a tulajdonos csatlótagjai is kiszolgál, minthogy ezek szintén alkalmazottaknak tekintendők, a százalékból őket is részesíteni kell. Az üzlettulajdonos elhatározásától függ, hogy házon kívüli rendelés esetében a kiszolgálási díj fejében beszedett százalékot csak azok között az alkalmazottak között osztja-e szét, akik a házon kívüli rendelésből kifolyólag szolgálatot teljesítettek, avagy ezt az összeget a borralaló címén befolyt

egyéb összeghez csatolja-e. Az egypengőn aluli fogyasztásnál is jegyzéket kell adni a vendégnek.

Ha a penziók konyháiban elfoglalt leányok szobaleányi teendőket is végeznek, a borralalóból befolyt összegből őket is részesíteni kell. Ellenben a penziók által alkalmazott szakácsnőket, akik nem végeznek a vendégek kiszolgálásával kapcsolatos teendőket, a borralalóból részesíteni nem lehet. Ezen nem változtat az a körülmény sem, hogy a vendégek némelyikének egyik-másik étel elkészítésére külön kívánsága van. A penzió tulajdonosának módjában áll a százalék legmagasabb határán belül megállapítani a tényleg szedendő százalékot és ehhez képest oly esetekben, amikor úgy látja, hogy a személyzet természetbeni ellátására tekintettel a százalékos kiszolgálási díjat alacsonyabban állapíthatja meg, ezt érdekeinek megfelelően meg is teheti. Nincs akadálya annak, hogy azoknak a vendégeknek, akik hosszabb időn át tartózkodnak valamely penzióban, kiszolgálási díj címén alacsonyabban százalékot számíttson fel a tulajdonos, mint azoknak a vendégeknek, akik csak rövidebb ideig tartózkodnak a penzióban. A százalékot tehát a penzióban lakás időtartamával arányban lehet megállapítani. Olyan kisüzemekben, söntésekben, korcsmákban, kávéházakban, ahol eddig sem volt rendszeres borralalóadás, a százalékrendszert nem kell bevezetni. A befolyó borralalókból, illetve százalékból a főpincér 40, a felszolgáló 40, a felszabadult borász 20 százalék arányban részesedik. Ha borász legalább egyéves tanonc, csak tíz százalékot kap és a felszolgáló pincérnek ötven százalék jut.

Hasznos tudnivalók.

Gyümölcsritkítás és talajművelés. A gyümölcsfa ezernyi virágjából csak egyrésze köt gyümölcsöt, a többi virágzás után lehull. A megkötődött gyümölcs se marad mind meg, ennek nagyrésze is lehull. Tehát meg kell várni a természetes hullást, csak azután foghatunk a ritkításhoz. A kajszi ritkítása május elején történik, ezt követi az őszibarack, majd a körte és az alma. A ritkításnál arra törekedjünk, hogy a meghagyott gyümölcsök ne érintsék egymást. A kajszinál és az őszibaracknál lehetőleg egy-egy csomóból 1—1, legfeljebb 2 gyümölcsöt hagyunk meg. A vékonyabb vesszőkön 1—2 gyümölcs maradhat, az erősebben 4—5, ha nagyon erős volna a vessző, 6-ot is meghagyhatunk. A gyümölcsök a vesszőn egymástól lehetőleg egy tenyérnyire álljanak egyenletesen elosztva.

Az almánál és körténél minden csomóban 2—2 gyümölcsöt hagyjunk meg. A ritkításkor a legnagyobb és sérületlen gyümölcsöket hagyjuk a fán, a többi óvatosan szedjük le, hogy meg ne sebezük a héjat. Majdnem minden termelő még a ritkítás után is igen sok gyümölcsöt hagy a fán. Itt nagyon sokat tanulhatunk a megfigyelésből. Próbáljuk meg különböző módon kiritkítani az egyes

ágakat és saját magunk is látni fogjuk, hogy mi a helyes ritkítás mértéke. A ritkítás után igaz, hogy sokkal kevesebb gyümölcs marad a fán, de ez a kevesebb gyümölcs nagyobbra nő, értékesebb lesz és súlyban se marad el a termés a nem ritkított fa termése mögött.

A gyümölcsösben májustól kezdve csak sekélyen kapáljunk. A kapálásra a legjobb idő: eső után mindaddig, míg a talaj erősebben ki nem

szárad. Ezzel nagyon sok vizet visszatartunk a talajban. Természetesen ha nagyon elszaporodnának a gyomok, akkor is kell kapálnunk, ha nincs eső. Legalább havonta egyszer kapáljunk. Akinek nagy gyümölcsöse van, inkább fogatosan művelje a talajt, így többször kapálhat. Homokon kevesebb kapálás is elégséges. Ott inkább csak a gyomot kell irtani. A kötött talajon azonban gyomirtás mellett a talajnedvességet is ezzel kell visszatartani.

KERESZTREJTVÉNY.

Vízszintes sorok:

1. Az ezernyolc-száznegyvennyolcadik év történelmi eseménye.
11. Keret.
12. Tiszta — németül.
13. Utóléri.
16. Író, a Petőfi-Társaság elnöke.
18. Szellemi baj.
19. Magot szór.
21. Vissza: szemfüles.
22. Korszak.
23. Cseh külügyminiszter.
25. Ékezzettel szarvasfajta.
26. Azonos mássalhangzók.
27. Madár.
29. Igeköltő.
30. Híres.
31. Gally.
33. Személyes névmás.
34. Pedig, bár.
35. Kötőszó.
36. Utca — franciául.
38. Esetleg.
41. Igen — olaszul fonetikusán.
42. Élet — latinul.
44. Omladék.
45. Látószerv.
46. Észménykép.
48. Gyengén, lialkan (a zenében).
49. Két vármegye Nagy-Magyarországból.

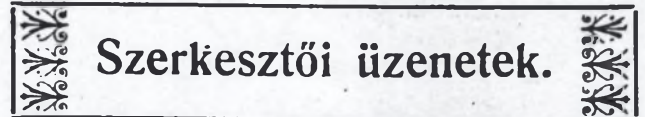
Függőleges sorok:

1. Az ezernyolc-százhetvenkilencedik év katasztrófája.
2. Cirkusz.
3. Húsvágó szerszám.
4. Vonatkozó névmás.
5. Képző.
6. Szegező szerszám.
7. Ékezzettel mechanikai eszköz.
8. Itt — németül.
9. Órafajta.
10. Vitte Jézus keresztjét...
14. Angol főrang.
15. Ez évben meghalt volt görög diktátor.
17. Kain áldozata.
19. Segítségével.
20. Kugli.
23. Bedob.
24. Ördög.
27. Ót — tótul.
28. Tagadószó.
32. Ritka férfinév.
35. Üzemi — félmultban, népicsen.
37. Női név.
39. Idegen területmérték.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	●	11				●	12		●
13	14			●	15	●	16		17
18			●	19	20	●	21		
22		●	23			24	●	25	
26		●	27				28	●	29
	●	30							●
31	32	●	33		●		34		●
36		37	●	38	39	40		●	41
42			43	●	44		●	45	
46				47	●		●	48	
49									

40. = 34. vízszintes.
41. Szalma része.
43. A. Á. Y.
45. Egyszerű hangszer.
47. Olasz névelő.
48. Vissza: másodperc rövidítése.

A helyes megfejtést a „Bizalom“ következő (június hó 15-iki) számában közöljük.

K. T. Kőhida. Üzenetét köszönjük, hálásak vagyunk, ha értesülünk arról, hogy a Bizalom cikkei és közleményei közül melyek érdeklék az olvasókat különösbbeben.

Felelős szerkesztő és kiadó:

N. GÖLLNER MÁRIA

E jótékonyági folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala:

FOGHÁZMISSZIÓ HELYSÉGE

Budapest, V., Markó-utca 27. földszint 6. szám.